

MUZEJNÍ NOVINY

Městské muzeum a TIC Rtyně v Podkrkonoší

zdarma

roč. 2

č. 3/2023

Úvod

Vážení čtenáři,

po letních prázdninách vám přinášíme třetí číslo Muzejních novin. Také tentokrát je připravena řada zajímavých příspěvků týkajících se regionální historie. Doufám, že i v tomto čísle naleznete hodně nového a poučného.

Redaktor Richard Švanda

Letní sezóna v muzeu

Letošní letní turistická sezóna je za námi a musíme konstatovat, že po covidové pandemii byla velmi dobrá. Přestože jsme v letošním roce omezili provozní dobu muzea a informačního centra, dorazilo do muzea během července a srpna celkem 316 návštěvníků. Oproti loňsku jich tak navštívilo naše muzeum o 50 % více. Jsme moc rádi, že si sem našly cestu i organizované skupiny z řad dětí a dospělých. V létě byla rovněž dokončena hmatová stezka pro nevidomé a slabozraké návštěvníky a na mnoha místech byly naistalovány hmatové štítky v Braillově písmu. Na tuto akci byla v letošním roce využita dotace z Královéhradeckého kraje. Zároveň se pracovalo na zabezpečení nových depozitářů v Malém kulturním sále a začátkem září byla zprovozněna nová elektronická signalizace, kterou nainstalovala společnost Fides. Tato investiční akce byla podpořena dotací Ministerstva kultury ČR. V létě se uskutečnily i čtyři Dny oživé historie. Pašerák, zámecký správce a starosta města na známých rtyňských pamětihodnostech seznámili návštěvníky s významnými historickými událostmi za posledních 300 let.

Na každý z těchto „historických“ dnů zavítalo průměrně 20-30 návštěvníků. V neposlední řadě se uskutečnily také dvě vlastivědné vycházky zaměřené na rtyňské osobnosti a zapomenutá řemesla a živnosti.

(rs; foto Martin Kábrt)

V tomto čísle najdete:

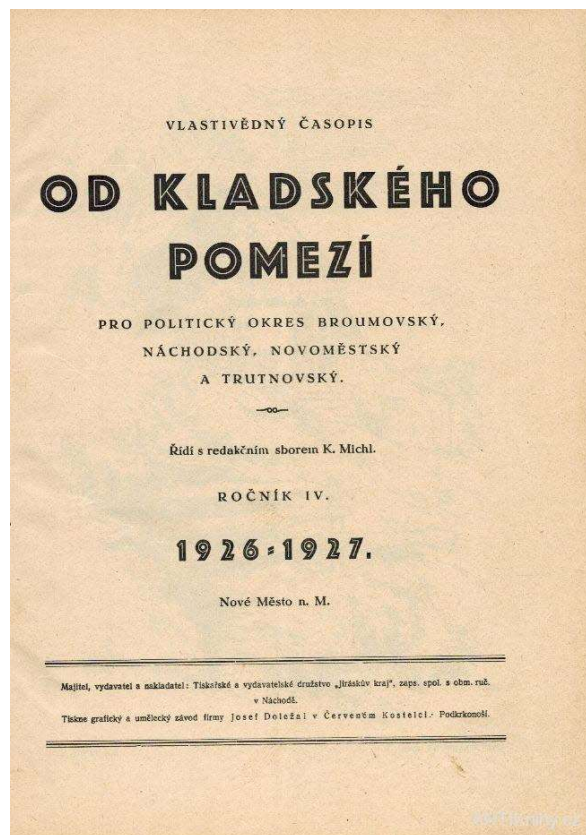

**100 let rtyňské železniční zastávky
str. 5**

**Mince v lidovém šperkařství
str. 6**

Konference Rodným krajem

V sobotu 14. října se v Malém kulturním sále ve Rtnyni v Podkrkonoší uskuteční první ročník konference Rodným krajem. Konference je nazvána podle sborníku, který každoročně vychází v červnu a listopadu. K dostání je na mnoha místech, včetně Rtnyně v Podkrkonoší. Sborník navazuje na prvorepublikový časopis s názvem Od kladského pomezí. První číslo tohoto časopisu vyšlo v roce 1923; redakce tehdy uvedla: „Žádáme všech, kdo milují naše pomezí a touží po jeho povznesení, aby nám posílali příspěvky. Zvláště vítány budou báje a pověsti lidové, říkadla, koledy, zvyky, obyčeje, zprávy obchodní, průmyslové, zemědělské, přísloví, pořekadla, historické události, zprávy o předhistorických nálezích, životopisy našich vynikajících rodáků, upozornění na zajímavé a cenné památky lidového umění, řemesla, zprávy o typické květeně, zvířené a složení půdy, vzpomínky na školu, divadlo, hospodaření v minulosti, život v obci i rodiny apod.“ Časopis měl vysokou odbornou úroveň a byl vydáván nepřetržitě až do roku 1939. Od roku 1972 začal vycházet podobně zaměřený časopis, v jehož názvu již bylo uvedeno Rodným krajem. Za vydávání stála řada významných osobností ze zdejšího regionu, které do sborníku přispívaly velmi kvalitními články. Stejně jako za první republiky, i tehdy se v článcích objevovala témata z místní historie, o hornictví, významných osobnostech apod. Vydávání bylo zastaveno v roce 1978 a opět obnoveno teprve v roce 1990. Od té doby sborník vychází nepřetržitě až do dnešní doby. Za poslední tři dekády jeho znovuobnovené existence v něm byly otištěny stovky kvalitních článků od regionálních autorů. Smyslem plánované konference je představení alespoň některých autorů, kteří si připravili témata, na nichž v současné době pracují. Konference je určena jak odborné, tak laické veřejnosti. Vstupné je dobrovolné. Tato akce byla podpořena dotací Královéhradeckého kraje. Bližší informace o konferenci budou k dispozici na webových stránkách města Rtnyně v Podkrkonoší, sociálních sítích a na výlepových plochách.

Podrobnější informace o sborníku Rodným krajem naleznete na webových stránkách www.rodnymkrajem.cz, kde jsou k přečtení i vybrané články publikované v jednotlivých číslech sborníku.

(rs)

Ze starých novin, kronik a matrik

Každý z vás se možná sám sebe ptal, zda byl jeho předkem zámožný šlechtic, chudý nádeník, chalupník, voják apod. Genealogie je dnes velmi populární, a proto ten, kdo hledá své předky, nemůže vynechat důležitý zdroj informací, jimž jsou matriky.

V matričních záznamech se můžete dozvědět řadu zajímavých informací. Já bych v tomto článku rád zmínil jednu profesi, která provázela narození každého člověka ve Rtyni, a tou byla porodní babička. Jména prvních babiček (původně jmenovaných v matrikách jako baba, německy hebamme) se dovídáme teprve na konci 80. let 18. století. Ve Rtyni v tu dobu působila Veronika Vítrová, Marie Matysková a Veronika Foglarová. To, že zde vzájemně působily tři babičky, značí, že Rtyně byla poměrně velká a nabízela tak možnost obživy pro všechny tři ženy. V první polovině 19. století tu byla nápomocna Františka Hanušová (čp. 159) a společně s ní vypomáhala Marie Macková. Kromě nich zde dlouhou dobu chodila k porodům Terezie Landsgesell ze Rtyně. Terezie byla manželkou rtyňského krejčího Jana Landsgesella. Sama odtud nepocházela, neboť jejím rodištěm bylo Tábořsko (narodila se roku 1804). Její jméno se objevuje v matričních záznamech po velmi dlouhou dobu. A co je zajímavé, počátkem 70. let 19. století je jednou z mála porodních babiček přímo ze Rtyně (stále tu s ní pracovala Františka Hanušová). Kromě nich totiž do obce docházely další tři porodní babičky, které však žily na Odolově, v Malých Svatoňovicích a Červeném Kostelci. Poslední záznamy o tom, že se Terezie účastnila porodů, končí 1. červnem 1889. Tehdy jí bylo už 85 let a práci porodní babičky vykonávala takřka půl století. Zemřela 12. dubna 1897.

Na konci 19. století již ve Rtyni působí porodních babiček opět více: Karolína Matoušová (čp. 39), Josefa Pittrmannová (čp. 9) a Anna Kejzlarová (čp. 268). S rozvojem nemocnic a zlepšováním lékařské péče pomoc porodních babiček postupně upadala, přestože nezanikla úplně. Za první republiky ve Rtyni působila Matylda Berková a Anna Frýbová. Již tehdy československé Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělovýchovy trvalo na tom, aby se porodní báby učily na speciálních odborných školách. Další změna přišla po skončení druhé světové války, kdy musely porodní asistentky získat nejenom teoretické, nýbrž i praktické zkušenosti, než mohly být připuštěny k samotné asistenci u porodů. Proto v roce 1949 již ve rtyňských matrikách nalézáme u jména Pavly Vlachové označení státní odborná porodní asistentka.

Zdroj: Státní oblastní archiv v Hradci Králové, Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad Rtyně v Podkrkonoší, matriky narozených.

(rs)

Příběhy rtyňských domů – 5. díl

V pokračování seriálu o rtyňských domech bych se rád věnoval dvěma původním hostincům, a to domu s čp. 336 na Končinách a čp. 139 na Veselce. Hostinec čp. 336 byl dříve znám jako „Brazilie“. V tomto stavení býval hostinec a k němu přináležela ještě chalupa čp. 413, v níž kdysi byla palírna lihových nápojů. Majiteli byli manželé Jaroslav a Anna Celbovi, kteří tu provozovali hostinskou živnost. Po nich získal stavení Vladimír Celba, který tehdy již hostinec neprovozoval, což byla nesmírná škoda, neboť hostinec byl populární díky svému prostranství s přírodním divadlem, kde častokrát vystupoval místní spolek divadelních ochotníků, jenž tu sehrál bezpočet veseloher. V poslední z nich s názvem „Zelené království“ vynikl hlavně Jindra Šrejber, který ztvárnil hajného Šedivce. Rovněž staří učitelé vodili do „Brazilie“ žáky prvních tříd, neboť si tu mohli házet míčem do velikého panáka. V souvislosti s tímto hostincem se hovořilo rovněž o tom, že zde po večerech byla pro pány k dispozici také dámská obsluha. „V hostinci Na Brazílii pracovala dvě děvčata, kterážto zaměstnána byla jako služby a pomocnice.“ Majitelé se však museli zabývat rovněž zemědělskou činností, neboť k tomuto stavení náleželo osm hektarů pozemků včetně lesa.

Hostinec s čp. 139 „Na Veselce“ byl vyhlášeným místem tamních obyvatel a horníků. Stavení je hodně staré. Objevuje se již na indikačních skicách císařského mapování z poloviny 19. století, kdy dům i přilehlé pozemky vlastnil Josef Brát. Zdali již v té době zde byla provozována hospoda, nevíme. Další majitel přistavěl k hostinci pěkný sál, kde byly pořádány taneční zábavy, plesy a večírky. Hostinec navštěvovali velmi rádi horníci, kteří se zde stavovali po skončení šichty na pivo. Často byli ještě špinaví z dolů, ale přesto si při muzice rádi zatancovali s místními děvčaty, kterým vůbec nevadilo, že jim zamažou jejich blůzky. „Byla to opravdu pěkná družná zábava, která se bohužel již nikdy nevrátí“, posteskl si rtyňský kronikář v obecní kronice. Poslední majitel Václav Baudyš tyto zábavy v hostinci ještě pořádal, ale majitelé Dvořáčkovi již neměli zájem hostinec provozovat. K usedlosti patřily také pozemky včetně lesa.

Zdroje: Pamětní kniha obce Rtyň v Podkrkonoší, díl VIII., 1952-1956, rukopis uložený na MěÚ Rtyň v Podkrkonoší.

(rs; foto: archiv Richarda Švandy)

100 let rtyňské železniční zastávky

Letos uplynulo již sto let od chvíle, kdy byla ve Rtyni otevřena železniční zastávka. Už v roce 1921 požádali představitelé zdejší obce o zřízení zastávky u strážního domku č. 38. Záhy však přišla odpověď, že díky nízké frekvenci dopravy na této trati nebude zastávka ve Rtyni zřízena. To se však místním nelíbilo a v roce 1922 zaslali několik dopisů na hradecké ředitelství se zdůvodněním, proč je nutné zastávku ve Rtyni zbudovat. Následně v srpnu 1922 proběhlo šetření přímo na místě, z něhož vyplynulo, že zastávka zřízena bude, pokud se na stavebních nákladech budou podílet i dotčené obce. Pak následovalo několik měsíců příprav, během nichž obec vykoupila pozemek pro stavbu zastávky a zbudování nástupiště. Prvním stavebním dnem se stal 6. březen 1923, kdy syn pokladníka zdejší záložny Josef Kulda zahájil výkopové práce. Na stavbě se podílelo mnoho zdejších obyvatel a ti, kteří nepomohli fyzicky, přispěli finančně. Stavební práce probíhaly velmi rychle. Již 19. května bylo ohlášeno, že stavba je dokončena. Zastávka tak mohla začít být provozována od 1. června 1923. Dostala označení Rtyň u Červeného Kostelce, ale to jí vydrželo jen do roku 1931, kdy bylo změněno na Rtyň v Podkrkonoší. Podle jízdních řádů zde zastavovalo denně celkem 7 vlaků. V 60. letech 20. století byla odbourána manuální obsluha mechanických závor a nahrazena světelným signalizačním zařízením. V roce 2005 byl zrušen prodej jízdenek. V roce 2016 došlo k revitalizaci stávající zastávky a nástupiště.

Zdroje: Zdeněk Hrdina, 100 let zastávky Rtyň u Podkrkonoší. Svět velké i malé železnice, č. 1 (85), únor 2023, s. 72-85.

(rs; foto: archiv Městské muzeum Rtyň v Podkrkonoší)

Zprávy.

Otevření osobní zastávky Rtyň u Červeného Kostelce.

1. června 1923 bude otevřena nově zřízená zastávka Rtyň u Červeného Kostelce, ležící v km 33.077 trati Josefov-Jaroměř—Libava mezi stanicemi Červený Kostelec a Svatoňovice-Úpice, a to pro dopravu osob a zavazadel.

Doby odjezdů vlaků, které v této zastávce budou zastavovat, jsou:

1. Směr k Libavě:

vlak č. 931	odjezd	6 hod. 57 min.
„ „ 921	„	9 „ 09 „
„ „ 911	„	12 „ 29 „
„ „ 915	„	20 „ 24 „

2. Směr k Josefov-Jaroměři:

vlak č. 912	odjezd	5 hod. 39 min.
„ „ 916	„	11 „ 10 „
„ „ 932*	„	17 „ 52 „
„ „ 920	„	19 „ 29 „

*) Vlak č. 932 jezdí jen ve všední dny, kromě školních prázdnin

Vzdálenosti, na základě jichž bude počítáno jízdné, jsou:

ze Rtyň u Červ. Kostelce do Svatoňovice-Úpice 3 km,
ze Rtyň u Červ. Kostelce do Červ. Kostelce . 5 km.

Jízdní lístky budou vydávány na zastávce, zavazadla dopravována na doplatek. — Stanice, jež máte potřebu jízdních lístků do Rtyň u Červ. Kostelce, objednejte je ihned. Do staničního seznamu запиšte tato data:

zo Rtyň u Červ. Kostelce, H. K. 33 z = d, žádné zboží.
(Svatoňovice-Úpice.)

Význam zkratk viz tar. předp. č. 130 22.

(C. 852/2-VI-23)

Mince v lidovém šperkařství

V lidovém šperkařství se často objevují různé mince, které měly nejenom dekorativní, ale především ochranný (magický) význam. Morové tolary měly chránit před morem, mince darované do kolébky nebo při sňatku měly chránit nositele před neštěstím či zdravotními neduhy. Tradice darování mincí přetrvala staletí a uplatňuje se i v současnosti.

Známé jsou mince (můžeme hovořit také o medailích, talismanech či amuletech) s vyobrazením sv. Jiří. Jejich podoba úzce souvisí s ražbou mansfeldských a kremnických tolarů. Popišme si jejich podobu: na aversu je zpodobnění sv. Jiří na koni zabíjejícího draka s opisem S:GEORGIVS:EQVITVM:PATRONVS (Svatý Jiří patron rytířů); na reversu je ztvárněn Kristus a apoštolové na lodi na rozbouřeném jezeře s opisem IN:TEMPESTATE:SECVRITAS (Bezpečí v bouři). V 17. a 18. století si je oblíbili především vojáci, kteří věřili, že je ochrání před kulkami nepřátel i před pádem z koně. Na jejich ražbu se specializovali medailéři kremnické mincovny, kteří je razili v různých velikostech od malých po velké. V ražbách z obecného kovu, stříbra i zlata je nalezneme ve sbírkách v Evropě i Spojených státech amerických. To svědčí o jejich oblibě, a především rozšíření jak mezi aristokracií, tak obyčejným obyvatelstvem. Mince nízké nominální hodnoty bychom našly rovněž na náramcích nebo náhrdelnících. Ale neznamená to, že bychom se setkali jen s běžnými mincemi.

Jak napsala Jaroslava Krupková: „Mince, zvláště pak větší nominály – tolary a dukáty – znamenaly pro pracujícího člověka věc neobvyklou, ojedinělou, do určité míry téměř nedostupnou. Tato vzácnost v lidovém prostředí způsobila, že lid začal takovým zvláštním věcem přisuzovat nadpřirozené vlastnosti a schopnosti.“ Takový význam nalezneme i v nejznámějším české díle od Boženy Němcové – v Babičce: „Dřevěná škatulka, v ní pět šňůrek granátů, na nich pak zavěšený stříbrný peníz, s podobiznou Josefa císaře a Marie Terezie. Když tu škatulku otevřela, a ona to vždy udělala, kdy jí děti žádaly, říkala: Vidíte, milé děti, ty granáty dal mi nebožtík váš dědeček k svatbě, a ten tolar dostala jsem od Josefa císaře vlastnoručně. To byl hodný pán, Pánbůh mu dej věčnou slávu!“ Nejvyhledávanější byly bavorské tolary s tzv. Mariánským obrázkem, Pannou Marií, patronkou Bavorska, které často dávaly podnět ke zhotovení přívěsku (viz fotografie níže). Vzhledem k tomu, že Podkrkonoší nepatřilo mezi nejbohatší regiony, snažili se obyčejní lidé zhotovovat šperky svépomocí, a to právě z mincí, které jsou zastoupeny ve sbírkách místních muzeí.

Zdroje: KRUPKOVÁ, Jaroslava: K otázce vzniku a vývoje mincového šperku. Český Lid 71, 1984; NĚMCOVÁ, Božena: Babička. V Litomyšli: Antonín Augusta, 1862, s. 17.

(rs; foto: archiv Richarda Švandy)

Příběhy muzejních předmětů

Rychtářská ferule

Stejně jako králové či jiní hodnostáři v minulosti, jež používali k výkonu své funkce žezlo či podobné odznaky své moci, tak rychtáři používali tzv. feruli. Je to výraz pro hůl, hůlku, ale ať měla jakýkoliv tvar, vždy to byl odznak rychtářského práva. Ferulí se prokazovala úcta a když při hádkách ferule dopadla na stůl okamžitě bylo zjednáno ticho. Do poloviny 19. století byl nejvyšším představeným obce rychtář, který měl k ruce konšely. Původně byl rychtář dosazován vrchností, od josefínských reforem před koncem 18. století však stále větší vliv získávali obyvatelé obce. V letech 1849-1850 došlo ke vzniku skutečné obecní samosprávy, jak ji v podstatě známe dodnes. Feruli měl vždy dosazený rychtář u sebe společně s výsadními listinami, která mu zaručovala jeho práva dána od vrchnosti. Zvyklost byla taková, že pokud bylo potřeba oznámit rychtářské rozhodnutí po celé vsi, pak vyslaný posel obcházel společně s bubeníkem dům od domu, dokud neprošel celou vsí, přičemž se vždy prokazoval zmíněnou ferulí. Tu pak opět vracel do rychtářských rukou. Jak napsal Čeněk Zíbrt: „K rychtářské holi nebo palcátu mívalo obecnstvo vážnost; byla znakem moci jeho a mimo to na ni lidé při soudě rychtářově přísahali. Chtěl-li se zbaviti rychtář na chvíli úřadu svého, vzal od konšelů k tomu odpuštění a jen podal palcát nebo žílu sousedu jinému; tím podáním samým již oděl se soused v pravomoc i vážnost rychtářovu. Někde bývalo nařízení, že rychtář nesmí propůjčiti místo sebe žílu komukoli, ale že musí zástupce svého voliti spolu s purkmistrem aneb aspoň žíly nikam neodesílati k obecním starším.“

Rtyňská rychtářská ferule je potažená kůží o délce 50 cm (se závěsným ouškem 53 cm). Uchycení kůže bylo provedeno za pomoci kožených pletených proužků.

Po celé délce byly umístěny mosazné cvoky, které ale na několika místech chybí. Stáří této rtyňské ferule může být kolem dvou set let, i když není vyloučeno, že je i starší. Protože poslední rychtáři ve Rtyni pocházeli z rodu Nývltů, je velmi pravděpodobné, že s ní mohl soudit přímo Antonín Nývlt, popř. některý z jeho pokračovatelů.

Zdroje: ZÍBRT, Čeněk: *Rychtářské právo, palice, kluka. Věstník Královské české společnosti nauk, roč. 1896, V Praze 1897.*

(rs; foto: MM Rtyně v Podkrkonoší)

Dvouocasý lev – symbol české státnosti

Dne 28. září si připomínáme Den české státnosti a o měsíc později vznik československého státu. V souvislosti s těmito svátky se koná řada akcí, z nichž nejvýznamnější je udělování státních vyznamenání na Pražském hradě. Tím nejvyšším je Řád Bílého lva, který byl prvně udělen před 100 lety. A právě onen český lev je důležitou součástí české státnosti.

Použití heraldického dvouocasého lva lze v numismatice vysledovat na brakteátech Přemysla II. Otakara. První barevné vyobrazení nalezneme na iluminaci Pasionálu abatyše Kunhuty z let 1313-1321. A právě toto vyobrazení se posléze stalo předlohou pro český znak. Heraldická figura bílého dvouocasého lva byla ve faleristice (pomocná věda historická zabývající se viditelně nošenými vyznamenáními) prvně použita v souvislosti s vytvořením pamětního vyznamenání pro účastníky šlechtického doprovodu císaře Františka I. do Francie. V roce 1813 po ukončení napoleonských válek se za vítěznými armádami vydal také rakouský císař se svou suitou, v níž jeho osobní doprovod tvořilo i 38 šlechticů z Českého království, tzv. Noblegarde. Pro ně založil císař v roce 1814 pamětní vyznamenání zvané Český šlechtický kříž 1813/1814. Odznakem tohoto vyznamenání je zlatý červeně smaltovaný tlapatý kříž s centrálním medailonkem, na jehož červeném podkladu je položen bíle smaltovaný český heraldický lev ve skoku. Toto vyznamenání se později stalo vzorem pro naše nejvyšší státní vyznamenání.

Co však předcházelo prvnímu udělení Řádu Bílého lva? Hned v prvních měsících nově vzniklého Československa bylo zrušeno nejen šlechtictví a všechna privilegia s ním související, ale také všechna vyznamenání a tituly z dob monarchie. Později bylo zákonem ze dne 10. dubna 1920, č. 243 Sb. stanoveno, že nová vyznamenání mohou být založena pouze pro vojny za statečnost prokázanou před nepřítelem, nebo pro příslušníky cizích států za zásluhy. Na základě toho bylo započato s přípravami pro založení nového státního řádu a v červnu 1921 byla vypsána soutěž na řád (řádový odznak), jemuž bylo dáno jméno „Československý řád Bílého lva“. Jeho prvním nositelem se v říjnu 1923 stal francouzský generál a velitel francouzské vojenské mise v Československu Maurice Pellé. Kamenný reliéf s českým lvem a mottem „Pravda vítězí“ nalezneme i ve Rtyni. Podle fotografie nahoře určitě poznáte, kde se nachází.

(rs; foto: archiv Richarda Švandy)

Vzpomínka na hudebnici Elišku Šormovou

V minulém čísle jsme se zmínili o psaníčku z napoleonských válek, které měla ve vlastnictví po svém dědovi Václavu Pavlovi ze Rтынě paní Eliška Šormová, roz. Bryndová. Protože Eliška Šormová měla úzký vztah k našemu městu, rádi bychom zde o ní napsali více.

Eliška Bryndová se narodila 7. ledna 1880 v Rostově na Donu, kde byli oba její rodiče na turné s kapelou. Po atentátu na cara Alexandra nastal po celém Rusku velký smutek a tím skončilo i turné českých muzikantů. Rodina se tedy vrátila zpět do Rтынě. Jeden a půl roku stará Eliška byla pokřtěna v děkanském kostele v Trutnově. Doma u babičky naslouchala hře na harfu a sama se krůček po krůčku seznamovala s hudbou. V 10 letech odešla k tetě do Bohosudova, aby se naučila německy. Rovněž její teta byla skvělou hudebnicí. Ve své neteři našla talentovanou žačku, kterou vyučovala ve hře na housle, klavír i citeru. Ve 14 letech (v dubnu 1894) odjela se svou matkou z Červeného Kostelce do Moskvy, kde se připojily k Cibulkově kapele. Tím začala neobyčejná hudební kariéra mladičké Elišky. První velkou akcí, které se zúčastnila, byla Všeruská výstava v Nižgorodě v květnu 1896.

Křížkem označena Eliška Šormová, dvěma křížky vedle ní její matka

Hned poté navštěvovala hudební školu profesora Pušilova v Saratově. Další osud ji zavál do Moskvy, pak zpět do Saratova, dále do Oděsy a následně do Rumunska. Cibulkova kapela byla natolik oblíbená, že po velkou část roku jezdila na turné po celé Evropě. Do Rтынě v Podkrkonoší se Eliška vrací již jako dvacetiletá v roce 1900. Ale nezdrží se dlouho. V dalších letech jako dirigentka navštíví Srbsko a hned potom opět zamíří do Ruska. Na cestách však není sama, nýbrž se svým manželem, který byl kapelníkem novopacké hudby. Každá cesta do ciziny byla plná zážitků, např. když Cibulkova kapela přijela do Švédska, kde se setkala s tehdejším princem Gustavem. Ten byl půvabnou Eliškou nadšen, zvláště když mu švédsky pověděla, proč do jeho země přijela. Eliška se do Rтынě opakovaně vracela; závěr života prožila v Nové Pace.

Zdroj: Beseda: obrázkový čtrnáctideník Českého ráje a Podkrkonoší. Železný Brod: Jos. V. Kučera, 01.09.1940, 1(17), s. 335.

(rs; foto: časopis Beseda)

Knižní novinky z našeho regionu

SVĚDECTVÍ VÁLEČNÉ KRAJINY. VÝSLEDKY INTERDISCIPLINÁRNÍHO VÝZKUMU VÝCHODOČESKÝCH BOJIŠŤ Z PRUSKO-RAKOUSKÉ VÁLKY ROKU 1866

Matouš Holas

ISBN 978-80-7465-601-9

Publikace shrnuje výsledky mezioborového výzkumu vybraných válečných lokalit prusko-rakouské války roku 1866 v prostoru východních Čech, které byly zkoumány metodami archeologického výzkumu nedestruktivní i destruktivní povahy. Pro interpretaci získaných poznatků ale bylo nutné ve velké míře přistoupit k interdisciplinaritě, čímž se rozumí i současné vyhodnocení konkrétních historických pramenů a literatury, které s archeologickými tématy úzce souvisejí.

STÁRKOVSKÝ ALMANACH 2023

Vydáno u příležitosti 450. výročí povýšení obce Stárvkov na město
Vydalo město Stárvkov 2023

Na 56 stránkách kolektiv autorů sepsal historický vývoj města a okolí, školy a místních sportovních a společenských organizací. Almanach je doplněn několika desítkami černobílých a barevných ilustrací.

BÁCHORKY RTYŇSKÉHO PONOCNÉHO

Richard Švanda

Vydává město Rtně v Podkrkonoší 2023

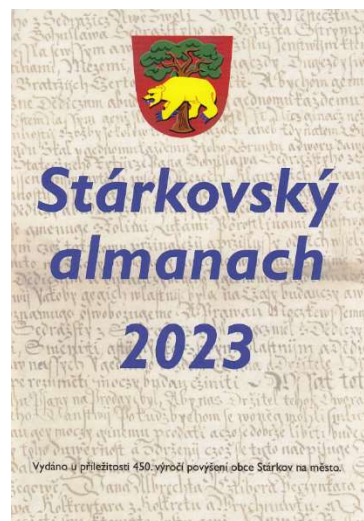
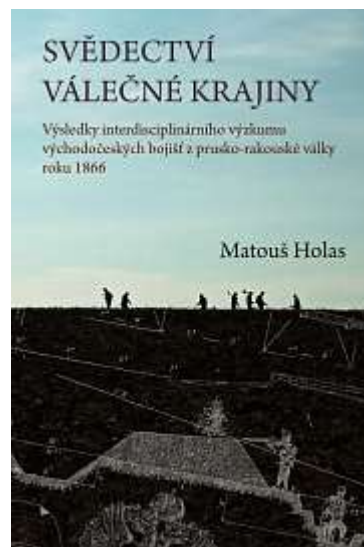
Po úspěšné brožurce Báchorky a pověsti ze Rtně v Podkrkonoší, která je zcela vyprodána, vychází nová brožurka s vyprávěními rtyňského ponocného. Stejně jako u předchozí knížky, také zde budou jednotlivé příběhy doplněny hravými úkoly pro děti a mládež. Na ilustracích se podílela grafička Silvie Vondřejcová. Brožurka vyjde v druhé polovině října 2023 a bude k prodeji na MěÚ ve Rtni v Podkrkonoší a v městské knihovně.

SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ Z KONFERENCE RODNÝM KRAJEM

Kolektiv, ed. Richard Švanda

Vydává město Rtně v Podkrkonoší 2023

Příspěvky, které zazní na konferenci Rodným krajem, budou otištěny ve sborníku vydaném k této příležitosti. Dočtete se v něm o historii vzniku vlastivědného sborníku Rodným krajem, zajímavosti z místní historie apod. Příspěvky jsou doplněny několika černobílými fotografiemi. Vydání sborníku podpořil Královéhradecký kraj.

(rs)

Rozhovor

Václav Jirásek | významný montánní badatel

V letošním roce oslavil Václav Jirásek již 80. narozeniny. Celý život pracoval ve Východočeských uhelných dolech, v oblasti, kde se po 400 let těžilo hlubinným způsobem černé uhlí. O jeho badatelské činnosti v oblasti hornické historie jsme si společně povídali.

Jak jste se dostal k horničině?

To už je opravdu dávno. Kdysi, před sedmdesáti lety jsem jezdil s rodiči z Náchoda na letní prázdninové pobyty do Velké Úpy. Mezi Rtní a Svatoňovicemi jsem vždy z okna vlaku vyhlížel „mašinku“, která od štoly ldy tahala vozy s uhlím na studánecké nákladiště. Někdy jsem slyšel i jejich typické rachocení. Jako kluka mě to fascinovalo. Časem jsem se dozvěděl, že je to dopravní trasa po zaniklé koňské dráze ze zdejších uhelných dolů. Otec mi vyprávěl o dávném dolování i na Hronovsku pod Jírovou horou, v Maternici či na Farách. Dokonce i na pozemcích jeho rodného statku ve Zbečniku, kam jsem zase jezdíval k babičce. Tam jsem v rámci klukovských výprav začal „vymetat“ staré haldy, lomy i písničky, sbíral zajímavé kameny, a nějak to ve mně zakořenilo.

Takže z koníčku se stala i práce, která vás bavila?

Bavila, i když jsem někdy skřípal zubama. Než jsem se stal důlním technikem a později báňským záchranářem, tak jsem musel projít všemi dělnickými profesemi na jámě. A taky poznat ostatní důlní závody v regionu. Zábavnější to začalo být až v době, kdy jsem jako dispečer musel vždy jeden týden v měsíci profárat všechna pracoviště dolu Zdeněk Nejedlý. Tehdy jsem si vzdělání doplnil další maturitou na náchodské stavební škole, což se mi hodilo ve funkci investičního technika při výstavbě nového dolu. I když jsem převážně stál u rýsovacího prkna ve své kanceláři na půdě správní budovy na Idě, tak jsem měl dostatek času prolézat v jámě vše, kam to jen trochu šlo.

Taky opuštěné stařiny, hlavně při akcích se záchrannou službou. Tehdy jsem už pravidelný sběr „šutrů“ doplnil o akvizici veškeré havířské „veteše“ a připomínání dějin dolování v hornickém časopise JISKRA. To mě koncem 70. let 20. století přivedlo na myšlenku založit hornické muzeum. Jednoduché to ale nebylo, protože jsem jeho otevření naplánoval na rok 1990 k výročí čtyř století od prvního nálezů uhlí. Shodou okolností ale hornictví v Jestřebích horách právě ten rok končilo vytěžením posledního vozu uhlí a o spoustu exponátů nikdo nestál. Žádná instituce v kraji! Zájem naštěstí projevilo Národní technické muzeum v Praze, než mi o dva roky později nabídlo vhodný prostor rtyňské muzeum.

A co Vás motivovalo ve Vaší práci?

Rodinné krédo objevovat zapomenuté – připomínat mizející. A taky to, aby se nezapomnělo na cech svaté Barbory, hornický znak a pozdrav Zdař Bůh! Ale i pozitivní myšlení, péče lékařů a manželčin komplexní servis.

Děkuji za rozhovor.

(rs)

RTYNĚ V PODKRKONOŠÍ PODZIM 2023

20. září NOC LITERATURY

Čtyři představitelé města vám přečtou na čtyřech místech úryvky z knih čtyř regionálních spisovatelů. Zahájení v 17 hodin u městské knihovny.

14. října RODNÝM KRAJEM

Konference pojmenovaná podle stejnojmenného vlastivědného sborníku, na které vystoupí regionální badatelé se zajímavými příspěvky. Konference proběhne v Malém kulturním sále.

20. října Bizarní pokrmy jihovýchodní Asie

Cestovatelé Pavel Chlum a Petr Kvarda vás na cestopisné přednášce seznámí s netradičními pokrmy na svých cestách po jihovýchodní Asii. Ochutnat můžete i Vy.

28. října Lampionový průvod

V 17 hodin vyjde průvod z parku Lipky na nádvoří Rychty. Zde se můžete těšit na ohňovou show v podání skupiny Novus Origo. Pro děti bude v muzeu nachystaná dětská stezka za poklady místních permoniků.

4. listopadu Svatomartinské slavnosti

Na nádvoří Rychty vás čeká slavnostní průvod, degustace vín vinařství Konečný z Čejkovic, hudební vystoupení Cimbálové muziky z Červeného Kostelce a stánkový prodej a občerstvení.

16. listopadu Havajské ostrovy

Cestovatel Libor Turek přiveze do Rtyně přednášku o jeho cestách po exotických Havajských ostrovech.

25. listopadu Adventní trhy

Tradiční adventní trhy na Náměstí Horníků.

18. listopadu Loutkové divadlo

BOĎI Jaroměř – Boučkovo loutkové divadlo připravilo pro všechny velké i malé loutkové představení Kašpárek na Skalním hradu.

Více informací naleznete na www.rtyne.cz;
<https://www.facebook.com/Rtynekultura/>

Muzejní čtvrtletník vydává Město Rtyně v Podkrkonoší, Hronovská 431, 542 33 Rtyně v Podkrkonoší, IČO: 00278238. Povolení MK ČR E 24310.

Odpovědný redaktor: Mgr. Richard Švanda (rs).

Muzejní čtvrtletník je k dostání zdarma na Městském úřadě ve Rtyni v Podkrkonoší, na pokladně rtyňského muzea (v době letní tur. sezóny), v Městské knihovně Rtyně v Podkrkonoší a ve vybraných informačních centrech Kladského pomezí. Změna programu uvedených akcí vyhrazena – pro aktuální informace vždy sledujte webové stránky a facebook města Rtyně v Podkrkonoší a muzea.

Příští číslo vyjde v prosinci 2023.

Městské muzeum a turistické informační centrum Rtyně v Podkrkonoší, Kostecká 141, 542 33 Rtyně v Podkrkonoší / www.muzeumrtyne.cz / e-mail: muzeum@mestortyne.cz / tel. 602 123 990